

# Våldet går inte i pension

## Om våld och övergrepp mot äldre kvinnor och män



**Det finns en bild av äldre som snälla och svaga som gör det svårt att föreställa sig att någon kan slå en äldre person - eller att äldre själva slår. Men det är inte särskilt ovanligt att äldre utsätts för våld.**

I sitt eget hem kan äldre utsättas för våld av en partner, ett barn eller barnbarn, och på ett äldreboende kan en granne eller personal vara förövare. Dessutom är våld mer än slag och sparkar. Hot och kränkningar, ekonomiskt utnyttjande, sexuella övergrepp och vanvård är också våld.

I samband med FN:s Världsdag om våld och övergrepp mot äldre den 15 juni uppmärksammar vi äldres utsatthet för våld. Den mänskliga rättigheten att slippa utsättas för våld omfattar också äldre personer, och vi har alla ett ansvar att motarbeta våld!

### **Våld mot äldre - så kan det se ut!**

Alice är dement. Gång på gång kommer hon till vårdcentralen med blåmärken som hon inte kan förklara. Personalen vet inte att hon under hela sitt äktenskap har misshandlats både fysiskt och psykiskt av sin man. Nu kan hon inte längre själv sätta ord på vad som är fel.

Maria har en medelålders son med missbruksproblem och psykisk ohälsa. För att finansiera sitt missbruk stjälar han hennes pengar och värdesaker. När Maria protesterar misshandlar han henne. De sista åren har bostaden varit nästan tömd på möbler. Där bor Maria, som isolerar sig av skam.

Valter vårdas i sitt hem av sin hustru och behöver tillsyn dygnet runt. Hustrun får sällan sova en hel natt och en kväll brister det: Hon går hemifrån och blir borta hela natten. Valter är ensam kvar i hemmet till nästa dag då hemtjänsten kommer.

## **Fakta om våld mot äldre**

- Världshälsoorganisationen, WHO, uppskattar att 1-10 procent av alla äldre utsätts för våld. En svensk studie visar att 16 procent av kvinnorna och 13 procent av männen utsätts för våld efter fyllda 65.
- Äldre utsätts för både fysiskt, psykiskt, ekonomiskt och sexuellt våld. Äldre löper också risk att utsättas för försummelse av vanvård.
- Både äldre män och äldre kvinnor utsätts för våld, men våldet mot kvinnor är grövre, mer upprepat och för allvarigare konsekvenser.
- Den vanligaste förövaren är en manlig familjemedlem.
- Våld mot äldre kan börja i samband med sjukdomar eller funktionsnedsättningar, eller vara en fortsättning på det våld som pågått länge - ibland under ett livslångt äktenskap.
- Få äldre som utsätts för våld berättar för någon vad som hänt eller söker hjälp. Idag finns stora brister i samhällets kunskap och agerande i frågor som rör våld mot äldre. Särskilt stor är okunskapen när det gäller våld mot äldre i nära relationer.

## **Osynligt**

Våld mot äldre kan vara svårt att upptäcka. Vanliga skador som blåmärken och sår kan enkelt misstolkas som följder av fallolyckor. Sömnsvårigheter, oro och nedstämdhet kan lätt förklaras med sjukdom eller kroppens åldrande. Dessutom finns fortfarande starka tabun kring våld i nära relationer. Personer som utsätts för detta våld känner ofta skuld och skam, eller tigger om våldet för att de fått höra att det som sker inom hemmets väggar är en privatsak.

## **Ökad risk**

Det finns flera faktorer som ökar riskerna för våld mot äldre, till exempel tidigare våld inom familjen. Beroendeställning, isolering och svaga sociala nätverk spelar också in, liksom sjukdom och funktionsnedsättningar. En särskild risksituation kan uppstå när en närstående ger den äldre vård och omsorg i hemmet, så kallad anhängvård. Anhängvård ger ofta under påfrestande förhållanden med tungt vårdansvar och begränsad insyn från omvärlden.

## **Rätt till stöd**

Alla har rätt till ett liv utan våld och övergrepp. Socialnämnden har ansvar för att brottsoffer i alla åldrar får det stöd och den hjälp de behöver.

## ***Vad är egentligen våld?***

*Våld är alla handlingar som smärtar, skadar, skrämmer eller kränker någon, eller hindrar någon från att göra det som hon eller han vill.*

**ALLA MÄNNISKOR HAR  
RÄTT ATT LEVA I FRIHET  
UTAN ATT BEHÖVA UTSÄTTAS FÖR  
VÅLD, HOT ELLER TRAKASSERIER.**



## **Vad kan du göra...**

### **...om du själv är äldre och utsätts för våld?**

- Prata med någon i din närhet som du har förtroende för. Kom ihåg att ingen har rätt att kränka utnyttja eller slå dig, även om den personen själv befinner sig i en svår situation.
- Kontakta kommunen, brottsofferjouren, kvinnojouren eller Kvinnofridslinjen (som du når gratis och dygnet runt på telefon 020-50 50 50).

### **...om du misstänker att en äldre person i din omgivning utsätts för våld?**

- Kontakta kommunen, brottsofferjouren, kvinnojouren eller Kvinnofridslinjen för att få råd.
- Låt personen veta att du är orolig. Berätta att det finns stöd att få. Återkom vid ett senare tillfälle om du fortsätter att vara orolig.

### **...om du i ditt yrke möter eller kommer att möta äldre?**

- Kräv av din utbildare / arbetsgivare att få utbildning eller fortbildning om våld mot äldre.
- Kräv att det tas fram tydliga rutiner och ansvarsfördelning för hur personalen ska agera vid våld eller misstanke om våld.

## **Viktigt!**

- i akuta situationer - ring alltid 112!
- Ha nolltolerans mot våld mot äldre! Våld för aldrig utsäktas med att förövaren "inte menar något illa" eller att det är för sent eller besvärligt att agera. Våld får inte heller accepteras som "omsorsproblem" eller "familjekonflikter".
- Med kunskap kommer vi långt! Var medveten om att våld mot äldre finns och hur det kan se ut. Sprid kunskapen vidare.